

Recensio

Ökumenische Rundschau 73. (2024/4.)

500 Jahre Täuferbewegung 2025 – Ökumenische Perspektiven.

Milyen ökumenikus jelentősége van a némely reformátorok által elültetett újrakeresztelő gondolatnak, felvett gyakorlatnak, illetve főként annak a mozgalomnak, amely manapság egyre szélesebb körben terjed el?

Vizsgált folyóiratszámunk előre tekintett a 2025. évre, amikor is fél évezred távlatából az ökumené jegyében emlékezhettünk az anabaptista irányzat megjelenésére, illetve ennek ismerveire, és a benne megjelentett tanulmányok négy témakörhöz igazodtak: 1. Az anabaptista hagyományú egyházak ismervei új megfogalmazásban. 2. Vélemények az ökumené keblében; 3. Kárhoztatások és közeledések az ökumené területén; 4. Miként kapcsolódhattunk az 500 éves európai történethez? Vélekedések Európán kívülről.

Érdemes elidőzni a szám borítóján megjelenített rézmetszeten, amely Jan Luyken Dirk Willems vértanú emberiségének állít emléket. A rézmetszet azt a mozzanatot eleveníti fel, amikor a vértanú megmenti életveszélybe jutott üldözője életét.

Az F. Enns és M. A. Subklew tollából származó szerkesztőségi cikk még három olyan eseményt idéz fel, amely a 2025-ös esztendőhöz kapcsolódott: 1700 évvel ezelőtt született meg a Niceanum; a nagyhatalmak 140 évvel ez-

előtt osztották fel a maguk között az afrikai kontinenst a berlini konferencián, és pedig a missziói társaságok közreműködésével; 100 éve jött létre Stockholmban a béke ügyéért síkra szálló Life and Work mozgalom.

Jürg Bräker (Bern): *Spezifische Wesensmerkmale der Täuferbewegung in der heutigen Ökumene – Kongregationalismus – Az anabaptista mozgalom sajátos ismertetőjegyei a mai ökumenében. A kongregacionalizmus.* Jürg Bräker az önrendelkező gyülekezeteket tömörítő felekezet képviselőjeként adja bizonyosságát annak a jellemzőnek, hogy az egyes közösségek teljes

tekintéllyel bírnak, illetve olyan sarkalatos kérdésekben, mint például a hit-tételek vagy előjáróik megválasztása, közmegegyezésre törekednek szélesebb körű szervezetükkel. Vallják, hogy ők is Krisztus testéhez, vagyis az egyetemes keresztyén egyházhoz tartoznak, viszont visszafogottak az ökumenikus nyitást illetően, mivel szerintük ez veszélyt jelent önazonosságukra nézve.

Jochen Wagner (Majna-Frankfurt): *Die Praxis des Glaubens- oder Bekenntnis-taufen in den theologischen Debatten – aktuelle Entwicklungen – A hit-, avagy vallástétel-keresztség gyakorlata a teológiai viták terítékén. Időszérű fejlemények.* A szerző azt mérlegeli e rövidke írás keretében, hogy milyen esélye van a 2007-ben született, *Magdeburgi nyilatkozat a keresztség kölcsönös elismeréséről* című ökumenikus dokumentum széles körű elfogadásának. Ennek a lényege a következő: ha valakit egyszer érvényesen megkereszteltek, és később egy másik felekezetbe lép be, nem kell újrakeresztelni. Akik e teológiai kérdést dűlőre vitték, azok a római katolikus, a német egyesült evangélikus és református egyház, a szabadegyházak egyesülete és a mennoniták egyháza képviselőiben tanácskoztak.

Reinhard Assmann (Elstal): *Die Option für Gewaltfreiheit und die Kirchen in der DDR – Az erőszakmentesség melletti döntés és az egyházak az NDK-ban.* A cikk annak a béke érdekében kifejtett öntudatos munkának, a békeetika művelésének a történetét foglalja össze, amely az 1960-as évek folyamán bontakozott ki az NDK-ban. Ez a folyamat 1989-

ben érte el meghökkentő csúcspontját, amikor az NDK csaknem minden történelmi és szabad egyháza 95%-os szavazattöbbséggel fogadta el a *Közös teológiai alapvetés az igazságosságról, a békéről és a teremtett világ megőrzéséről* című nyilatkozatot (*Gemeinsame Theologische Grundlegung zu Gerechtigkeit, Frieden und Bewahrung der Schöpfung*). Az aláírók egyházaik kiemelt feladataként határozták meg az erőszakmentes társadalomépítést.

Henk Bakker (Amsterdam): *Religionsfreiheit im Kontext des europäischen Narrativs. Der Mythos der Selbstverbesserung – Vallásszabadság az európai narratíva összefüggésében. Önmagunk jobbá tételének mítosza.* A szerző epébe mártott tollal foglalja össze a Nyugaton eluralkodott állapotok látéletét. Eszerint a kollektív önazonosság helyét széteső egyéni történetek, valamint olyan kisközösségek foglalják el, amelyek a szabályok elvetésével üresítik meg a kapcsolatokat. Az állapotot az egyén ellenálló képességét megalapozó értelemvesztés, az önmérséklet és az önvizsgálat elvetése is jellemzi. Figyelemre méltó a tanulmányban hivatkozott szakirodalom, többek között David Gushee *Defending Democracy from Its Christian Enemies*. (William B. Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids, MI 2023) című könyve.

Verena Hammes (Majna-Frankfurt): *Täufer und Arbeitsgemeinschaft Christlicher Kirchen (ACK) – eine Zweck- oder Liebesbeziehung? – Keresztelők és a Keresztyén Egyházak Munkaközössége (KEM) – cél, avagy szeretetkapcsolat? A Bensheimi Ökume-*

nikus Intézet római katolikus vallású munkatársa a jelen folyóiratszám téma-választásának indítékát fejt ki: a közös örövendezés lehetőségének keresését és munkálását. Öt esztendőre visszamenőleg vázolja fel az előkészítés folyamatát, amelynek gyümölcsei a 2024-es jubileumi évben érték be. Összegzi a sikereket, de sorra veszi a meddő elvárásokat is, majd azzal a végkövetkeztetéssel zárja írását, hogy az évek tartó törekvés és munka sikerre vitte a méltó megemlékezést, s eközben a szervezők szeretetközösséggé formálódtak.

Burkhart Neumann (Iserlohn) *Ökumene ohne Täufer? Gedanken und Impulse aus römisch-katholischer Sicht – Ökumené kereszttelők nélkül? Gondolatok és ösztönzések római katolikus szemszögből* című tanulmánya a gyermekkeresztséget gyakorló római katolikus egyház és a felnőttkeresztséget gyakorló egyházak tanításának egymáshoz való közelítéséről értekezik, feltárva a neoprotestáns egyházakban e téren helytel-közzel fellelhető „névleges és kultuszjellegű” cselekményt. Utal arra, hogy a II. vatikáni zsinat *Unitatis Redintegratio* című dekrétuma „az egység sákramentuma”-ként határozta meg keresztséget. Fontos eleme a tanulmánynak a 2017. évi közös római katolikus–lutheránus közösségi alkalmak felidézése. Mutatis mutandis, ilyen alkalmak munkálhatnak a római katolikus, illetve a baptista és a mennonita egyház terhelt kapcsolatának feloldását.

Astrid von Schlachta (Hamburg) az évszázadokra visszanyúló kirekesztés-

és kiátkozáshagyományra tekint vissza az „...eingeladen, unsere eigene Verwerfung zu feiern?” *Die Confessio Augustana in den lutherisch-mennonitischen Dialogen* – „...meghívás kivételésünk megünneplésére? Az Ágostai Hitvallás a lutheránus–mennonita párbeszédben című tanulmányában. Ennek a több évszázados kirekesztés-, illetve kiátkozáshagyománynak a fokozatos lebontása 1978-ban, az Ágostai Hitvallás 450 éves évfordulóján kezdődött el, és a közeledés jegyében lassan-lassan megváltozott a két felekezet egymáshoz való viszonyulása: a kirekesztés helyett a párbeszédet, az együttműködést helyezték előtérbe, és elfogadták egymás szentségeit és szolgálatát.

Hanspeter Jecker (Bern): *Täuferische Religionsgespräche – eine Geschichte zunehmender Ausgrenzung – Vallási megbeszélések a kereszttelőkkel – a növekvő kirekesztés története*. Szerzőnk úgy látja, hogy a kereszttelő mozgalmat már kezdettől fogva az elutasítás fogadta és a kirekesztés szelleme kísérte. Astrid von Schlachta *Gefahr oder Segen? Die Täufer in der politischen Kommunikation*. [Veszély vagy áldás? A kereszttelők a politikai kommunikációban.] (Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 2009) című terjedelmes könyve alapján tekinti át a „bevett egyházak” és a kereszttelő mozgalom képviselőinek 16–17. századi disputáit, amelyek inkább csak elmélyítették a szembenállást. Jecker véleménye alapján a kölcsönös elfogadás feladata a jelen nemzedékre hárul.

Teun van der Leer (Amszterdam) azt kíséri nyomon a *Die Geschichte der*

„Believers Church Conferences” (1967–2025) und ihr ökumenisches Potential – A „Hívők Egyháza Konferenciái” (1967–2025) és ezek ökumenikus potenciálja* című tanulmányában, hogy a keresztlő mozgalom miként kapcsolódott be a keresztyén ökumené világába. Vizsgálata a 18. és 19. századi ébredéstől napjainkig tartó időkeretre terjed ki. Bevezető soraiban emlékeztet, hogy az Evangéliumi Világszövetség (World Evangelical Alliance) már 1846-ben megalakult, amely több mint 100 ország evangéliumi szövetséget fogja össze, és mára 600 millió tagot számlál.

HtetPaing YeMaung (Mianmar–Amszterdam) az *Eine baptistische Perspektive aus Manmar (Burma) auf die 500-jährige europäische Geschichte der Täuferbewegung – Mianmari kitekintés az európai keresztlőmozgalom 500 éves történetére* című írásában ismerkedtet meg a távolkeleti Mianmar (korábbi nevén Burma) baptista egyházának történelmével, és rövid összefoglalást nyújt szülőhazája 5337 baptista gyülekezetének ökumenikus kapcsolatairól. Figyelemre méltó, hogy egyházukat a növekedés jellemzi.

Andrés Felipe Pacheco Lozano (Bogotá–Hamburg): *Täuferische/mennonitische Identität oder Identitäten, Theologie oder Theologien – Keresztlő/mennonita önzonosság vagy önzonosságok, teológia vagy teológiák*. A Mennonita Világszövetség (Mennonite World Conference) találkozóin újra és újra felmerül az az igény, hogy a glo-

balizáció körülményei között szükséges volna számba venni az idők folyamán megalakult helyi egyházakra jellemző önzonosságjegyeket, valamint a teológiai sajátosságokat. Ez a felmérés azért halaszthatatlan, mivel közösségeik a világ mintegy 60 országában, zömmel a déli féltekén élnek, és összesen 108 mennonita egyházat alkotnak 1,45 milliós lélekszámmal.

Atola Longkumer (Bangalore) *Schwierigkeiten und Herausforderungen an eine 500 Jahre lange „europäische“ Geschichte der Täuferbewegung anzuknüpfen – Az 500 éves „európai” keresztlési mozgalom történetéhez való kapcsolódás nehézségei és kibívásai. Indiai perspektívák* címmel közölt rövid tanulmánya alapján azt állapíthatjuk meg, hogy az ott működő egyházak helyzete nagyban hasonlít a mi magyar református egyházunkéhoz, ugyanis ezek is kétszeres kisebbségként élnek. A társadalmi viszonyok nyilvánvalóan eltérőek. Atola Longkumer ezeket sorolja fel négy pontban. A missziológiát is oktató teológiai tanártól tudjuk meg, hogy Indiában Villiam Carey, a modern protestáns missziók atyja kezdte el terjeszteni a felnőttkeresztség alapján álló hittérítést a 18–19. század fordulóján. Az indiai felnőttkeresztlést gyakorló egyház jelenleg a szomszédos országokban, Bangladesbhen, Mianmarban és Nepálban folytat missziót.

Hyejung Jessie Yum, aki a Torontói Egyetem oktatója (Emmanuel College) és a *The Korean Anabaptist Journal* szer-

* A „hívők egyháza”, magyarán azaz a megtért (hitvalló) hívők egyháza a baptista, a mennonita, valamint más anabaptista gyökerű gyülekezetek gyűjtőneve.

kesztője *Rhysomatische Erneuerung: 500 Jahre Täuferbewegung neu denken – Rhizomatikus megújulás: 500 éves keresztes mozgalom újragondolása* címmel közölte tanulmányát. A címben megjelenő „rhizomatikus” szó eredetileg a görög ρίζωμα (gyökér) főnévből képzett növénytani kifejezés (főszár nélküli gyökérzet). Ezt John D. Roth amerikai történész és teológus honosította meg annak érzékeltetésére, hogy ezzel a szerteágazó gyökér képével jellemezze egyházukat. [A Globális Anabaptizmus Kutatóintézet (Institute for the Study of Global Anabaptism) félévenként megjelenő füzetének címe: *Rhizome*.] Az elesettek felkarolása és a dekolonizáció céljából hagyományosan felvállalt missziójukat az alkotó összefogás jegyében és a növekedés reményével végzik.

Wolfram Langpape (Hannover) cikke, amely a *Dokumentumok és tudósítások* rovatban kapott helyet, és az „*Evangelisch predigen*” – „*Evangelium szerint prédikálni*” címet viseli, egy jeles eseményről számol be: a Németországi Evangélikus Egyház (Evangelische Kirche in Deutschland – EKD) és a szintén németországi Szabadegyházak Egyesülete (Vereinigung Evangelischer Freikirchen) harmincéves párbeszéd eredményeképpen nyilvánította ki szószéki közösségük felvállalását. Ezt a testvéri megállapodást mindkét oldal szaktekintélyei véleményezik, és egyebek mellett megjegyzik, hogy ez nem rendelkezéssel járó jogi aktus, hanem a helyi közösségek igehirdetői, közelebből az ige szolgálai által

hirdetett evangéliumi üzenet kölcsönös elfogadását jelenti.

A rovatban helyet kapott az ünnepélyes nyilatkozat szövege is, amelyet 2024. szeptember 15-én Kirsten Fehrs püspök az EKD részéről, valamint Marc Brenner elnök a szabadegyházak megbízásából írt alá a Berlin-Friedrichstadt negyedben álló hugenotta templomban.

Selina Fucker és Thomas Stil *Sakramente in Freikirchen? Tagungsbericht vom 5. Jungen Forum Freikirchen – Sakramentumok a szabadegyházakban? Tudósítás a szabadegyházak 5. Ifjúsági Fórumáról* címmel közöl híradást arról, hogy a fórumon a szabadegyházak eltérő úrvacsorázási, illetve kereszteselési liturgiája volt a téma. Cikkük amiatt számíthat olvasóink érdeklődésére, hogy felsorolja a német szabadegyházakat alkotó hitfelekezeteket.

Az *Ökumenische Rundschau* hátsó borítójának belső oldala egy felekezeti műre hívja fel a figyelmet: Lassoga, Mareile – Roth, Michael (Hrsg): *Konfessionskunde im 21. Jahrhundert. Bestandsaufnahmen, Herausforderungen, Perspektiven. [Felekezeti ismeret a 21. században. Helyzetfelmérés, kihívások, távlatok.]* Evangelische Verlagsanstalt, Leipzig 2021. A könyv kísértőszövegét ekképpen foglalhatjuk össze: a felekezeti és vallási különbözőségek tekintetében egyre inkább mutatkozó közönyösség tapasztalatából kiindulva a szaktudósok a hitvallásokhoz való ragaszkodás fenntartásának jelentőségéről értekeznek.

Balogh Béla